

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Благой Никитов Видин,

Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“,

област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,

професионално направление 3.6 Право

(Международно право и международни отношения)

член на научното жури, определено със заповед № 1905/18.09.2025 г.

на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в

област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,

професионално направление 3.6 Право

(Международно право и международни отношения),

обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ, бр. 63/1.08.2025 г.

с кандидат гл. ас. д-р Анна Димитрова Христова

1. Кратки биографични и професионални данни за кандидатката

Гл. ас. д-р Анна Христова е родена на 4 октомври 1979 г., през 1998 г. завършва езикова гимназия с профил английски и френски език, а през 2003 г. се дипломира с магистърска степен по право от Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград. Тя развива активна учебна и преподавателска дейност, като професионалният ѝ път започва през 2005 г. и се разгръща изцяло в Катедра „Международно право и международни отношения“ на Правно-историческия факултет на ЮЗУ. Анна Христова заема академичната длъжност асистент до март 2006 г., след което продължава преподавателската си работа в катедрата като главен асистент.

Кандидатката е доктор по международно право и международни отношения от 2014 г. с тема на дисертационния труд: „Политиката на Европейския съюз в областта на околната среда (международноправни аспекти)“. С монографията си, посветена на правото на здравословна околна среда, тя продължава научните си търсения в сферата на екологичното право. Атестат за качеството и ефективността на осъществяваното от гл. ас. Анна Христова обучение на студентите са получените от тях много добри и отлични оценки за последните пет учебни години съгласно приложената към документите справка от Отдел „Оценяване и поддържане на качеството“ на ЮЗУ.

В допълнение към преподавателската кариера на участничката в конкурса следва да се отбележат и други нейни научни дейности. Тя е участвала в поредица от конференции, семинари, обучения, университетски и други професионални проекти, финансирани от национални и международни програми. Това разширява академичната дейност на кандидатката и разкрива способностите ѝ да съчетава преподаването, индивидуалното научно изследване с екипната работа по проекти. Наред с това Анна Христова е член на Българската асоциация за европейски изследвания (БАЕИ), както и на редакционната колегия на списание „Международна политика“ – специализираното издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ. Последните пет години е ръководител на Европейския документационен център към същия факултет.

Проследявайки образователното и професионалното развитие на гл. ас. д-р Анна Христова мога да направя извод за натрупване на знания и умения в избраната научна област (право на ЕС, екологично право, права на човека) и за последователно изграждането на академична кариера в Правно-историческия факултет на ЮЗУ, което заслужава висока оценка, уважение и подкрепа.

2. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на ЮЗУ „Неофит Рилски“

За участие в конкурса кандидатката Анна Димитрова Христова е представила монографията „Международноправни аспекти на правото на здравословна околна среда“, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2025, 184 с., ISBN: 978-954-00-0426-6 и 16 статии, от които 10 са в съавторство. Шест от публикациите са на английски език, а от тях две са в издания, реферирани в световната база данни *Scopus*, което заслужава висока оценка. Трябва да се отбележи, че всички статии, посветени конкретно на политиката на ЕС по изменение на климата, на опазването на околната среда, на предизвикателствата пред международното екологично право, на околната среда и правата на човека, не са в съавторство, а представляват резултат от самостоятелно научно изследване в областта, заявена с хабилитационния труд.

От представената в конкурса справка, подкрепена със съответните писмени доказателства, констатирам, че в количествено отношение научната продукция на гл. ас. Анна Христова отговаря по всички групи показатели на изискванията и критериите, залегнали в националните наукометрични показатели за професионално направление 3.6 Право за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Свидетелство за качеството на проведените изследвания и за разпознаваемостта на авторката в научната литература по изследваната от нея материя са и поредицата цитирания на нейни публикации от български и от чуждестранни автори, както е видно от представената справка с описание на цитатите. Общият им брой е 19.

Съгласно Таблица 1 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) минималният брой точки за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.6 Право възлиза на 300, като изискуемите

показатели включват: група А – дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“ (50 точки), група В – хабилитационен труд (100 точки), група Г – публикации (изискуеми са 100 точки, представени са 125,5 точки) и група Д – цитирания (изискуеми са 50 точки, представени са 135 точки). Не констатирам несъответствия в заявените обстоятелства, нито мога да посоча пропуски, които да доведат до различен извод във връзка с оценката за съответствие с горесцитираните изисквания. Гл. ас. Христова събира 410 точки, с което определено надхвърля наукометричните изисквания, като по показател Д точките са надхвърлени три пъти. По показател Е, който принципно не се изисква за заемане на академичната длъжност „доцент“, кандидатката отчита 140 точки от участие в проекти.

3. Характеристика и основни приноси на научната и научно-приложната продукция на кандидатката

Монографичният труд е посветен на безспорно актуалния въпрос за екологичните перспективи пред развитието на човешкото общество. В правната литература точно този предизвикващ тревожни размисли проблем не е сред най-често анализирания. Затова и трудът на Анна Христова заслужава да бъде подкрепен. Той свързва екологичните проблеми с правата на човека. Работата обсъжда възможността да се признае субективното право на среда или правото да се живее в чиста и здравословна околна среда. В точка първа на първата глава авторката изглежда се придържа към мнението, че то е от категорията фундаментални или основни права.

Анна Христова напълно правилно подлага на съмнение възможността да се дефинира какво е околна среда и, ако говорим за съществуващо право на чиста околна среда, да се определи кой е носителят на това право. Следователно става дума за индивидуални и колективни права. Надявам се

този аспект – разграничението между индивидуални и колективни права – да бъде предмет на бъдещи научни усилия на авторката.

Международноправната уредба на здравословната околна среда като едно от правата на човека е в етапа на своето на развитие и оформяне. Обзорът на международноправните актове, макар и необвързващи, е систематизиран в монографията, като тази систематизация е самостоятелен научен принос.

На ниво регионална правна уредба се проследява дейността на Европейския съюз, разглеждан като организация за наднационална интеграция. Въпреки съществуващите многочислени регламенти и директиви, според гл. ас. Христова не е провъзгласено самостоятелно право на човека на чиста околна среда. Правилен е изводът, че Хартата на основните права на Европейския съюз е заблуждаваща от гледна точка на връзката между правата на човека и околната среда. Авторката въвежда употребата на „инструментални“ екологични права и, доколкото терминът е широко използван в работата, монографичният труд би спечелил, ако този термин се поясни.

Прегледът на националните конституции в монографията е обоснован и заслужава да бъде поощрен. Вътрешнодържавното право и конституциите в частност са първични по отношение на международното право в преобладаващия брой случаи на създаване на международноправните норми.

След анализа на актовете на Европейския съюз и националните конституции се разглежда и правото на Съвета на Европа. Точка 1.4.1 от изложението разглежда околната среда като право на човека в контекста на Европейската конвенция за правата на човека. Авторката дава правилно обяснение, че в Конвенцията отсъства право на чиста околна среда защото през 1950 г. този въпрос не стои пред международното право, а Конвенцията се фокусира върху политическите права и гражданските права.

Практиката на Европейския съд по правата на човека, цитирана от авторката, е доказателство за прилагане от Съда на концепцията за Европейската конвенция за правата на човека като жив инструмент.

Тук е мястото да направя предложение към д-р Христова да се придържа към българската правна терминология – при изброяването на инструментите в правото на Съвета на Европа да използва конкретизиращия термин „конвенции“ на Съвета на Европа. Така би могло да се избегне известна неяснота в текста. Изводът обаче е правилен – никой от тези договори няма за цел да изследва околната среда като основно право и още по-малко – да установява механизми за неговата защита.

Глава втора е посветена на изменението на климата и правата на човека. В началото на главата многобройни подбрани факти свързват изменението на климата с влиянието върху здравето на хората и доказват обективната необходимост от правно регулиране в рамките на Европейския съюз. Анна Христова намира, че Европейският съюз осъществява политика в тази област въпреки констатираната липса на легална дефиниция на околна среда. Тази част от работата безспорно е силно доказателство за способността на авторката за аналитично мислене.

В т. 2.1 се разглеждат нови инструменти за защита правата на човека, свързани с изменението на климата. Всъщност става дума за използването на съдебната система като начин да се защитават основните права – похват, който успешно се прилага и в налагането на други нови права като например правото на сексуална ориентация. Логично следва анализ на съдебната практика в Европейския съюз и на съдебната практика в Съвета на Европа относно изменението на климата.

Третата глава разглежда правото на здравословна околна среда с акцент върху изменението на климата и дейността на местните и регионалните власти. Научният анализ е насочен към Европейската харта за местно самоуправление, която се разглежда през призмата на „зелено

тълкуване“. Следва анализ на дейността на Конгреса на местните и регионални власти към Съвета на Европа, на мрежи за сътрудничество между местните органи Сред тях са органите за местно самоуправление и устойчивост, мрежата на големите европейски градове. Главата завършва с местните добри практики по въпросите на околната среда и изменението на климата. Правната материя тук в най-добрия случай може да се отнесе към процеса на подготовка на международни договори, но като цяло е с преобладаващ административноправен характер.

Заключението на монографичния труд заслужава особено внимание. То е пример за добре осмислени изводи, изложени със стегнат стил и логични връзки.

Както вече отбелязах, освен монографичния труд, за участие в конкурса гл. ас. д-р Анна Христова представя 16 други публикации в международни и национални издания, които разкриват трайните ѝ научни интереси и изследователска работа в две основни тематични направления, на пресечната точка на които е и хабилитационният труд: екологично право, околна среда, изменения на климата (публикации № 2, 3, 4, 7, 8, 12, 15 от списъка, приложен във формуляра за изпълнение на минималните национални изисквания) и права на човека в най-широк смисъл с поставяне на изследователския фокус върху традиционни, но и нови проблеми и тенденции на развитие – анализирани са например актуални проблеми на апатридите (публикация № 6), проблеми, свързани с човешкия ембрион (публикация № 5), системите за здравно осигуряване в ЕС (публикация № 9), правата на възрастните хора в контекста на пандемията от КОВИД 19 (публикация № 11), *PNR* данните и правата на човека (публикация № 13), технологиите за лицево разпознаване и правата на човека (публикация № 14).

Приемам научните приноси, така както са посочени в приложената към документите справка и са систематизирани по две направления –

теоретичен анализ на актуални проблеми на защитата на правата на човека и теоретичен анализ на проблеми, свързани с правото на човека на здравословна и благоприятна околна среда и признаването на екологични права.

4. Критични бележки и препоръки

Не правя критични бележки и препоръки.

5. Заключение

Въз основа на написаното смятам, че кандидатурата на Анна Христова отговаря на критериите за научно-изследователска и учебно-преподавателска дейност и в този смисъл изпълнява изискванията, предвидени в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и вътрешните правила на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Изразявам положителната си оценка и предлагам на научното жури да вземе решение за заемане на академичната длъжност „доцент“ от гл. ас. д-р Анна Христова по професионално направление 3.6 „Право“ (Международно право и международни отношения) в Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград.

14.11.2025 г.

Рецензент:

(проф. д-р Благой Видин)

REVIEW

by Prof. Blagoy Nikitov Vidin, PhD,

Faculty of Law at Sofia University “St. Kliment Ohridski”,
Field of Higher Education 3. Social, Economic and Legal Sciences,
Professional Field 3.6 Law

(International Law and International Relations)

member of the scientific jury appointed by Order No. 1905/18.09.2025
of the Rector of the South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad

for the competition for occupying the academic position “Associate Professor” in
Field of Higher Education 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional
Field 3.6 Law

(International Law and International Relations),

announced by SWU “Neofit Rilski” in State Gazette, issue 63/1.08.2025

with candidate Chief Assistant Professor Anna Dimitrova Hristova, PhD

1. Brief biographical and professional data about the candidate

Chief Assistant Professor Anna Hristova, PhD was born on 4 October 1979. In 1998 she graduated from a language high school with English and French, and in 2003 she obtained a Master’s degree in Law from the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad. She has developed active teaching and academic work; her professional path began in 2005 and has unfolded entirely in the Department of International Law and International Relations of the Faculty of Law and History at SWU. Anna Hristova held the academic position of Assistant until March 2006, after which she continued her teaching work in the department as Chief Assistant Professor. The candidate has held a PhD in International Law and International Relations since 2014, with a dissertation titled: “The European Union’s Environmental Policy (International Legal Aspects).” With her monograph devoted to the right to a healthy environment, she continues her scientific pursuits in the field of environmental law. An attestation of the quality and effectiveness of Chief Assistant Professor Anna Hristova’s teaching is the very good and excellent evaluations received from students

over the past five academic years, according to the report from the University's Department of Quality Assessment and Assurance.

In addition to her teaching career, other academic activities of the candidate should be noted. She has participated in a series of conferences, seminars, trainings, and university and other professional projects funded under national and international programmes. This broadens the academic scope of the candidate and demonstrates her ability to combine teaching and individual research with teamwork in projects. In parallel, Anna Hristova is a member of the Bulgarian Association for European Studies (BAES), as well as a member of the editorial board of the journal "International Politics" – the specialised publication of the Faculty of Law and History at SWU. For the past five years, she has been the head of the European Documentation Centre at the same faculty.

Following the educational and professional development of Chief Assistant Professor Anna Hristova, PhD, I conclude that she has accumulated knowledge and skills in her chosen field (EU law, environmental law, human rights law) and has built a consistent academic career at the Faculty of Law and History of SWU, which deserves a high evaluation, respect, and support.

2. Evaluation of compliance with the minimum national requirements and the requirements of SWU "Neofit Rilski"

For participation in the competition, the candidate Anna Dimitrova Hristova submitted the monograph "International Legal Aspects of the Right to a Healthy Environment", University Publishing House "Neofit Rilski", Blagoevgrad, 2025, 184 pages, ISBN: 978-954-00-0426-6, and 16 articles, 10 of which are co-authored. Six of the publications are in English, and two of these are in journals indexed in the Scopus database, which deserves high recognition. It should be noted that all articles specifically devoted to EU climate change policy, environmental protection, challenges to international environmental law, the environment and human rights are single-authored and represent independent research directly connected with the topic of the habilitation work.

According to the submitted scientometric report and supporting documentation, I find that the scientific output of Anna Hristova, PhD fully meets all groups of

indicators required by the national scientometric criteria for Professional Field 3.6 Law for occupying the academic position of Associate Professor.

Evidence of the quality and recognition of her research in the relevant scientific field is the series of citations of her publications by Bulgarian and foreign authors, as shown in the submitted citation report. Their total number is 19.

According to Table 1 of the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB), the minimum number of points required for the academic position of Associate Professor in Professional Field 3.6 Law is 300, including: group A – PhD dissertation (50 points), group B – habilitation work (100 points), group G – publications (100 points required; 125.5 provided), and group D – citations (50 required; 135 provided). I find no discrepancies in the stated evidence and no omissions that would lead to a different conclusion regarding compliance with the above requirements. Chief Assistant Professor Hristova accumulates 410 points, significantly exceeding the scientometric requirements, with group D alone being exceeded threefold. Under indicator E, which is not required for the position of Associate Professor, the candidate reports 140 points from participation in projects.

3. Characteristics and main contributions of the candidate's scientific and applied work

The monograph is devoted to the highly relevant issue of the environmental prospects before human society. In legal literature, this troubling issue is not among the most frequently analysed, which is why the work of Anna Hristova deserves support. It connects environmental problems with human rights. The study examines the possibility of recognising a subjective right to an environment or a right to live in a clean and healthy environment. In section one of the first chapter, the author appears to hold the view that this is a fundamental right.

Anna Hristova, PhD correctly questions the possibility of defining what “environment” is and, if we speak of an existing right to a clean environment, who its holder is. Thus it concerns both individual and collective rights. I hope this aspect, the distinction between individual and collective rights, will become the subject of the author's future research.

The international legal framework of the right to a healthy environment as a human right is in a stage of development. The overview of international legal instruments, though non-binding, is systematised in the monograph, and this systematisation is an independent contribution.

At the regional legal level, the work examines the European Union as an organisation of supranational integration. Despite the numerous regulations and directives, according to Chief Assistant Professor Hristova, PhD, no autonomous human right to a clean environment has been proclaimed. The conclusion that the Charter of Fundamental Rights of the European Union is misleading from the perspective of the link between human rights and the environment is correct. The author introduces the use of “instrumental” environmental rights; since the term is widely used, the monograph would benefit from clarifying it.

The review of national constitutions in the monograph is well-founded and deserves encouragement. Domestic law and national constitutions are in most cases primary in the formation of international legal norms.

After analysing EU acts and national constitutions, the law of the Council of Europe is examined. Section 1.4.1 discusses the environment as a human right in the context of the European Convention on Human Rights. The author correctly explains that the Convention contains no right to a clean environment because, in 1950, this issue was not yet present in international law and the Convention focuses on political and civil rights. The case law of the European Court of Human Rights, cited by the author, illustrates the application of the notion of the Convention as a living instrument.

This is where I would make a suggestion to Anna Hristova to adhere more closely to Bulgarian legal terminology – for example, when listing instruments of the Council of Europe, to use the term “conventions” of the Council of Europe. This would avoid certain ambiguity in the text. The conclusion, however, is correct – none of these treaties aims to examine the environment as a fundamental right, nor to establish mechanisms for its protection.

Chapter Two is devoted to climate change and human rights. At the beginning of the chapter, numerous well-selected facts link climate change with its impact on human

health and demonstrate the objective need for legal regulation at EU level. Anna Hristova finds that the European Union implements a policy in this area despite the lack of a legal definition of the environment. This part of the work is strong evidence of the author's analytical capacity.

In section 2.1, new instruments for protecting human rights related to climate change are examined. In fact, this concerns the use of the judicial system as a means of protecting fundamental rights – an approach also applied successfully in establishing other emerging rights such as the right related to sexual orientation. An analysis of case law in the European Union and the Council of Europe on climate change logically follows.

Chapter Three examines the right to a healthy environment with an emphasis on climate change and the activities of local and regional authorities. The analysis focuses on the European Charter of Local Self-Government, examined through the prism of “green interpretation”. This is followed by an analysis of the activities of the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe and cooperation networks of local authorities, including major European cities. The chapter concludes with local good practices relating to environmental issues and climate change. The legal matter here, at most, pertains to the preparatory process of international treaties but is predominantly administrative in nature.

The conclusion of the monograph deserves particular attention. It is an example of well-considered findings expressed in a concise style and with clear logical connections.

As noted, in addition to the monograph, for participation in the competition Chief Assistant Professor Anna Hristova, PhD submits 16 other publications in international and national journals, which reveal her consistent scientific interests and research work in two main thematic areas, at whose intersection lies the habilitation work: environmental law, environment, climate change (publications No. 2, 3, 4, 7, 8, 12, 15 from the list submitted for the minimum national requirements) and human rights in the broadest sense, including both traditional and new issues and developmental trends – for example, statelessness (publication No. 6), issues related to the human embryo (No. 5), health insurance systems in the EU (No. 9), the rights of older persons in the context of the COVID-19 pandemic (No.

11), PNR data and human rights (No. 13), facial recognition technologies and human rights (No. 14).

I accept the scientific contributions as indicated in the attached documentation, systematised in two directions: theoretical analysis of current problems of human rights protection, and theoretical analysis of issues related to the human right to a healthy and favourable environment and the recognition of environmental rights.

4. Critical notes and recommendations

I make no critical remarks or recommendations.

5. Conclusion

Based on the above, I consider that the candidacy of Anna Hristova meets the criteria for research and teaching activity and, in this sense, fulfils the requirements set out in the Law on the Academic Staff Development in the Republic of Bulgarian and Regulations on its implementation. I express my positive evaluation and propose that the scientific jury decide in favour of awarding the academic position “Associate Professor” to Chief Assistant Professor Anna Dimitrova Hristova, PhD, in Professional Field 3.6 Law (International Law and International Relations) in the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad.

14.11.2025

Reviewer:

(Prof. Blagoy Vidin, PhD)